POLİTİKA NOTLARI 58

ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ:

MEVCUT DURUM VE ÖNERİLER

RUHİ CAN ALKIN

İLKE
ilim kültür eğitim vakfı

todam
TOPLUMSAL DÜŞÜNCE VE ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

POLİTİKA NOTLARI

İLKE PN 58 | MAYIS 2024

İLKE Yayın No: 224

E-ISBN: 978-625-8350-79-1

DOI: http://dx.doi.org/10.26414/pn058

Editör: Elyesa Koytak

Yayın Koordinatörü: Mehtap Nur Öksüz

Yayın Sekreteri: Enes Koru

Tasarım: Betül Berra Kurt

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul

Telefon: +90 216 532 63 70 | **E-posta:** todam@ilke.org.tr | **Web:** ilke.org.tr

İLKE Vakfı, toplumsal meselelerle ilgili bilgi, politika ve strateji üreten, karar alıcılara yol gösterecek araştırmalar yapan ve gelecek için gerekli birikimin oluşmasına katkı sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

Bu Politika Notu Toplumsal Düşünce ve Araştırmalar Merkezi (TODAM) tarafından hazırlanmıştır. TODAM; adil, hakkaniyetli ve müreffeh bir toplum hedefini hayata geçirmek üzere düşünce ve strateji üretmektedir.

© Tüm hakları saklıdır. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı'nın yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Yazıda belirtilen görüşler yazara aittir ve İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı'nı bağlayıcılığı yoktur.

ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ: MEVCUT DURUM VE ÖNERİLER

ÖZET

Küresel bilgi toplumunun en görünür çıktılarından biri uluslararası öğrenci hareketliliğindeki artıştır. Bu artış, ulus ötesi kuruluşları, ulus devletleri, üniversiteleri ve STK'ları yükseköğretimde uluslararasılaşma konusunda politika üretmeye ve yeni uygulamalara gitmeye zorlamaktadır. Bu çalışmada, dünyadaki uluslararası öğrencilik hareketleri ile bu süreçlerin Türkiye'deki yansımaları, Türkiye'nin gerek ilgili kamu kurumları gerekse STK'lar aracılığı hayata geçirdiği uygulamalar ve yürüttüğü faaliyetler analiz edilmiştir. Bu analize, konuyla ilgili istatistiki bilgiler, politika metinleri, dikkat çeken kurumsal uygulamalar dâhil edilmiş, çalışmanın sonunda Türkiye'nin uluslararası öğrenci politikası açısından işlevsel olabileceği düşünülen birtakım öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası öğrenciler, yükseköğretim, öğrenci hareketliliği, yükseköğretimde uluslararasılaşma, yükseköğretim politikası.

Atıf: Alkın, R.C. (2024). *Uluslararası Öğrenci Hareketliliği: Mevcut Durum ve Öneriler* (Politika Notu: 2024/58). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.

YAZAR HAKKINDA

Ruhi Can Alkın

Ruhi Can Alkın, lisans eğitimini Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde, yüksek lisans eğitimini Southampton Üniversitesi Sosyoloji ve Sosyal Politika Anabilim Dalında tamamlamıştır. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalına sunduğu (2020) "Tarihsel Kopuş ve Süreklilik Bağlamında Türkiye'de Devlet ve Sivil Toplumun Uluslararası Öğrenci Politikası" başlıklı tezi ile doktor unvanı almıştır. 2013 yılından itibaren yükseköğretimde uluslararasılaşma, uluslararası öğrencilerin Türkiye›deki akademik ve gündelik hayata uyumları, beşeri sermaye açısından uluslararası öğrencilik, göç bağlamında uluslararası öğrencilik gibi konularda kitap, kitap bölümü, makale ve bildiri gibi akademik çıktılar ortaya koymaktadır. Şubat 2024 itibarıyla akademik yaşamına İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde devam etmekte olan Alkın'ın güncel çalışmaları afet sosyolojisi üzerinedir.

Giriş

19. yüzyılın sonlarından itibaren sosyoekonomik dönüşüme seyir kazandıran bilimsel bilgi, günümüz bilgi toplumunun adeta vazgeçilmezidir. Bu durum, bilimsel bilginin temel üretim alanlarından biri olan üniversiteleri ve üniversite eğitimi gören bireyleri önemli bir konuma taşımaktadır. Modern dönemle birlikte bilimsel gelişim ve üniversite öğrenciliği konusu küresel bir önem kazanırken 20. yüzyılın ortalarından itibaren revaç bulan bilgi toplumu gerçeği, buna paralel olarak iletişim ve ulaşım hizmetlerindeki radikal gelişmeler ve küre çapında yaşanan sosyopolitik ve ekonomik dönüşümler, uluslararası öğrencilik konusunun sosyal bilimlerin temel gündemlerinden biri haline gelmesini sağlamıştır. Yeni yüzyılda dönüşen boyutları ile uluslararası öğrencilik ulus ötesi kuruluşların, ulus devletlerin, yükseköğretim kurumlarının, STK'ların ve kâr amaçlı kuruluşların faaliyetlerine konu olmaya ve/veya yön vermeye başlamıştır.

Bu çalışmada, yukarıda çizilen çerçeve ışığında dünyada ve Türkiye'de uluslararası öğrencilik süreçleri analiz edilmiştir. Bu analize, uluslararası öğrenciliğin modern öncesi dönemdeki görünümüne dair kısa bir bilgilendirme ile başlanmış, ardından uluslararası öğrenciliğin 21. yüzyıldaki görünümüne bazı temel argüman ve istatistikler aracılığıyla ışık tutulmuştur. Analizin son bölümünde ise Türkiye'nin uluslararası öğrenci geçmişi ve bugünü, istatistikler, kurumsal aktörler ve politika metinleri ışığında tartışmaya sunulmuş ve çalışma politika önerileri ile sonlandırılmıştır.

Uluslararası Öğrenciliğin Kısa Bir Tarihi

Bireylerin, bulundukları dönemin epistemolojik saikleri ve araçları ile eğitim görmek ya da eğitim sunmak adına farklı coğrafyalara seyahati eski bir olgudur. Modern dönemden önce gerek Batı'da gerekse Doğu'da ortaya çıkan ve ünlü birçok okul, akademi, medrese ya da merkez farklı coğrafyalardan gelen talebe ve hocalara ev sahipliği yapmıştır (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2012, s. 3). Antik Yunan'daki akademi (Yalçın, 2015), 13. yüzyılda kurulan Bologna Üniversitesi (Ulutaş, 2013), 16. Yüzyılda özellikle Hollandalı öğrencilere ev sahipliği yapan Paris Üniversitesi (Yıldırım, 2005), Abbasiler döneminde kurulan Beytülhikme (Erdem, 2013), 10. Yüzyılda kurulan El-Ezher Üniversitesi (Ulutaş, 2013) ve spesifik bir adlandırmaya sahip olmasa da Çinli filozof Konfiçyüs'ün sürdürdüğü dersler (Welch ve Yang, 2011), farklı ülkelerin öğrencilerine eğitim imkanı sunmuş ve bu yolla insanlığın düşünce tarihine etki eden telif eserler ve çeviriler ortaya çıkmıştır. Modern öncesi dönemdeki bu hareketlilikten farklı olarak günümüzdeki öğrenci hareketliliği ise "diploma beklentisi", "işe girme motivasyonu", "dikey sosyal hareketlilik", "küresel bilgi toplumundan faydalanma" ya da buna "katkı sağlama" gibi saiklerlerden beslenmektedir.

20. Yüzyıldan Günümüze Uluslararası Öğrencilik: Dünya ve Türkiye Üzerine Bir Analiz

ABD'nin 1946 yılında ilan ettiği Fulbright Burs programı ile Amerikan üniversiteleri, dünyanın farklı bölgelerinden yetenekli öğrencileri bünyesine çekmeye (*recruit)* çalışmıştır. Günümüz uluslararası öğrencilik süreçlerinin bir mihenk taşı olan bu program, zamanla Batı Avrupa ülkelerinin de benzer uygulamalara gitmesi sonucunu doğurmuştur. O dönemden günümüze değin uluslararası öğrencilik konusu daha girift bir hal almıştır. Netice itibarıyla 1950'lerden günümüze, bir uluslararası öğrencinin farklı bir ülkeye doğru eğitim amaçlı göçü:

> ***Dünyada 2023 itibariyle 6,4 milyon uluslararası öğrenci eğitim görmektedir.***

- Bireyin rasyonel tercihine (*rational choice*) bağlı bir kazanım/çıkar,
- Bir ulus devletin yumuşak güç (*soft power)* politikası,
- Bir itme faktörü *(push factor)* olarak siyasi istikrarsızlıkların ve çatışmaların sonucu,
- Yine bir ulus devletin gelir *(revenue)* beklentisi,
- Gidilen *(host)* üniversitenin gelir *(revenue)* beklentisi,
- Gidilen *(host)* üniversitenin uluslararasılaşma çabası,
- Sivil toplum kuruluşlarının (*NGOs)* faaliyet alanı,
- Uluslararası öğrencilerle ilgili şirketlerin kâr *(profit)* çabası gibi arka planlardan birini, birkaçını ya da tamamını içermektedir (Alkın, 2020).

Fulbright ve diğer Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan burs programları, ilgili ülkeye yönelik öğrenci akışını, zamanla kendi hesabına eğitim gören

Tablo 1. Uluslararası Öğrenci Sayısı En Yüksek 10 Ülke ve Toplam Uluslararası Öğrenci İçindeki Payları (2022-2023)

	Ülke	Uluslararası Öğrenci Sayısı	Dünya Payı (%)
1	ABD	1.057.188	16,3%
2	Büyük Britanya	679.970	10,5%
3	Almanya	458.210	7,2%
4	Avustralya	451.357	7,0%
5	Fransa	392.630	6,1%
6	Kanada	388.782	6,0%
7	Rusya Federasyonu	351.130	5,5%
8	Türkiye	301.549	4,6%
9	Japonya	231.146	3,6%
10	Çin Halk Cumhuriyeti	210.903	3,2%

Kaynak: Statista, Open Doors Data, Universities UK, Study in Germany, Campus France, Study in Canada, YÖK

Not: Japonya ve Çin Halk Cumhuriyeti 2021-2022 verisidir.

(*self-funded*) öğrencileri de dahil ederek beslemiştir. Bugüne gelindiğinde, ülkelerin farklı resmi birimlerince burs verdikleri uluslararası öğrenci sayısı, o ülkelerde kendi hesabına eğitim gören tüm uluslararası öğrencilerin %1'ine bile tekabül etmemektedir. Bunun, Batı dünyasının ekonomi politikaları ile bağlantısı olduğu söylenebilir. Zira 2. Dünya Savaşı sonrasında Batı ülkelerinin refah sunumu *(welfare provision)* pozisyonu, 21. Yüzyılla birlikte yerini neoliberal politikalara bırakmış ve eğitim de bu politikaları destekleyici bir platform haline gelmiştir. Bu da uluslararası öğrenci hareketliliğinin yukarıda belirtilen farklı arka planlardan beslenmesini sağlamıştır.

Türkiye son yıllarda yaptığı atılımla, uluslararası öğrenci sayısı en yüksek 10 ülkeden biri haline gelmiştir.

Uluslararası Öğrencilerin Küresel Durumu

Dünyada 2023 itibariyle 6,4 milyon uluslararası öğrenci eğitim görmektedir (Open Doors Data, 2023). Bu öğrencilerin %56'sı ailelerinin yardımı ya da kendi imkanlarıyla eğitim masraflarını karşılarken, %44'ü ise çeşitli burslarla eğitim almaktadır (Greenfield, 2023). Bu durum, uluslararası öğrenci olgusunun hem sayıca büyük hem de ekonomik açıdan karmaşık bir olgu olduğuna işaret eder.

ABD, Birleşik Krallık, Almanya, Fransa ve Kanada en çok uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapan

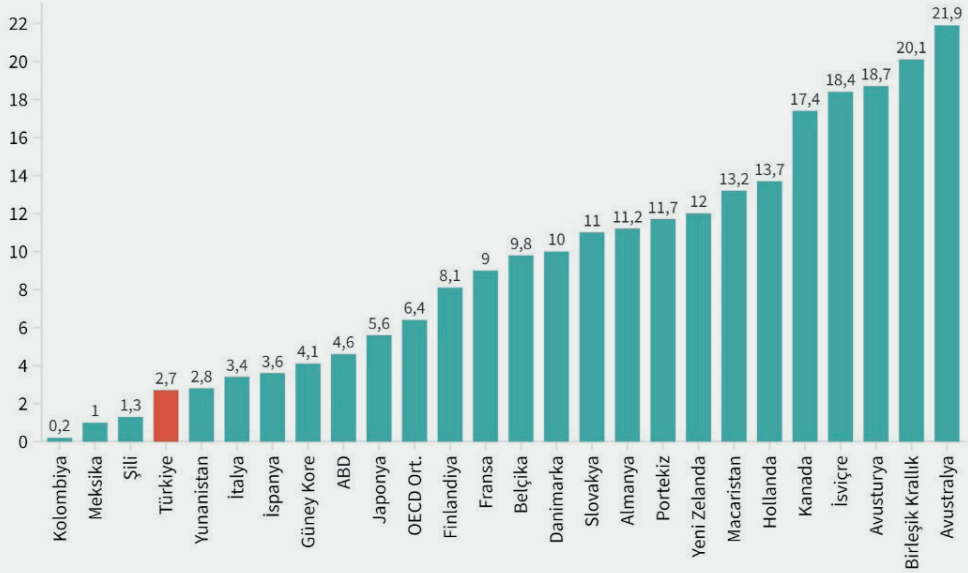

Grafik 1. Uluslararası Öğrencilerin Ülkedeki Toplam Öğrenciler İçindeki Payı (%, 2021)

Kaynak: OECD

Not: Açıköğretim ve uzaktan eğitim dahil.

ülkelerden olup "Büyük Beşli" *(Big Five)* olarak nitelendirilmektedir. Hedef ülke konumundaki Büyük Beşli, kayıtlı toplam 2,97 milyon uluslararası öğrenci ile dünyadaki uluslararası öğrenci hareketliliğinin yaklaşık %47'sine ev sahipliği yapmaktadır. Bu 5 ülkenin dışında uluslararası öğrencilerin en fazla tercih ettiği ülkeler ise sırasıyla Avustralya, Rusya, Türkiye ve Japonya'dır. Öte yandan, küresel uluslararası öğrenci hareketliliğine kaynaklık eden ve gönderen *(sending)* konumundaki ilk altı ülke ise sırasıyla Çin (%16), Hindistan (%8), Vietnam (%2), Almanya (%2), Özbekistan (%2) ve Fransa (%2) olarak kayıtlara geçmiştir (Migration Data Portal, 2023). Buna göre yukarıdaki 6 ülke, uluslararası öğrenci pazarının yaklaşık üçte birine (%32) kaynaklık etmektedir.

Almanya hariç tüm Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri, yerli öğrencilere nazaran uluslararası öğrencilerden çok daha fazla dönemlik harç ücretleri almaktadır. Hatta Brexit sürecine rağmen Birleşik Krallık'ta eğitim gören uluslararası öğrenciler, ülkeye sağladıkları yıllık 30 milyon sterlinlik meblağ ile bu ülkenin en temel ihracat kaleminden birini oluşturmaktadır ve bu meblağın 2030 yılına değin 35 milyon sterline yükseleceği öngörülmektedir (Bolton, Lewis ve Gower, 2023). Bir ülkedeki uluslararası öğrencilerin o ülkedeki toplam üniversitesi öğrencileri içindeki payına bakıldığında ise Avustralya ve İngiltere %20'nin üzerinde bir oranla başı çekerken Türkiye OECD ülkeleri arasında son sıralarda yer almaktadır.

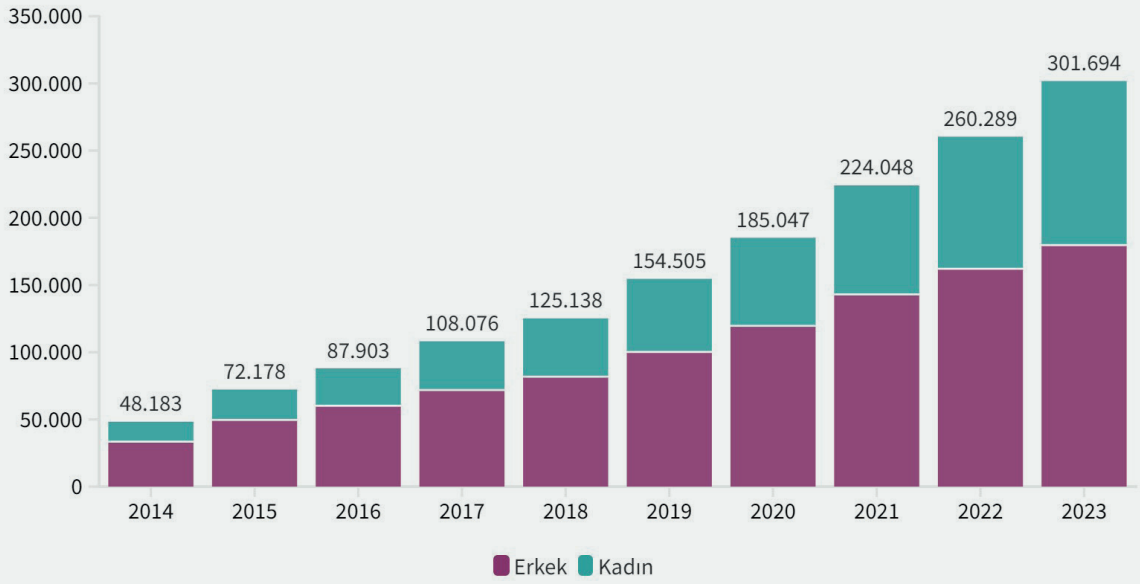

Grafik 2. Türkiye'de Uluslararası Öğrenci Sayısı (2014-2023)

Kaynak: YÖK İstatistikleri

Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler

Türkiye'nin mevcut uluslararası öğrenci politikasının, bu politikaya yön veren resmi ve sivil kurumların ve Türkiye'ye gelen ağırlıklı uluslararası öğrenci profilinin, tarihsel ve kültürel arka plana sahip bir yapı sunduğu söylenebilir. Bu politikada, Osmanlı Devleti'ndeki Enderun ve Aşiret Mektepleri'nin idare, eğitim ve beklenti boyutlarının etkili olduğu yönünde ilgili analizler mevcuttur (Alkın, 2020). Bu tarih ve kültür arka planına ek olarak, 20. ve 21. yüzyılın uluslararasılaşma ve yükseköğretim ilişkisinin açığa çıkardığı birçok boyut da Türkiye'nin uluslararası öğrenci politikasına yansımıştır. Türkiye'nin iç dinamiklerinin merkezinde ortaya çıkan ve mevcut uluslararası öğrenci politikasına etki eden bazı temel kırılmalar şu şekildedir:

- Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından 1992 yılında başlatılan ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerindeki öğrencilerin Devlet Bursu adı altında Türk üniversitelerinde eğitim görmesini sağlayan Büyük Öğrenci Projesi (BÖP).
- Bu proje kapsamında 1994 yılında Hükümet Bursu uygulamasının işlerlik kazanması ve Balkan, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin öğrencilerinin Türk üniversitelerine yerleştirilmesi
- 2006 yılında YÖK ve Diyanet Vakfı ortaklığında başlatılıp, Avrupa'daki diaspora Türklerinin ülkemizdeki (başta Ankara Üniversitesi olmak üzere) ilahiyat fakültelerine burslu olarak yerleştirildiği Uluslararası İlahiyat Programı (UİP).

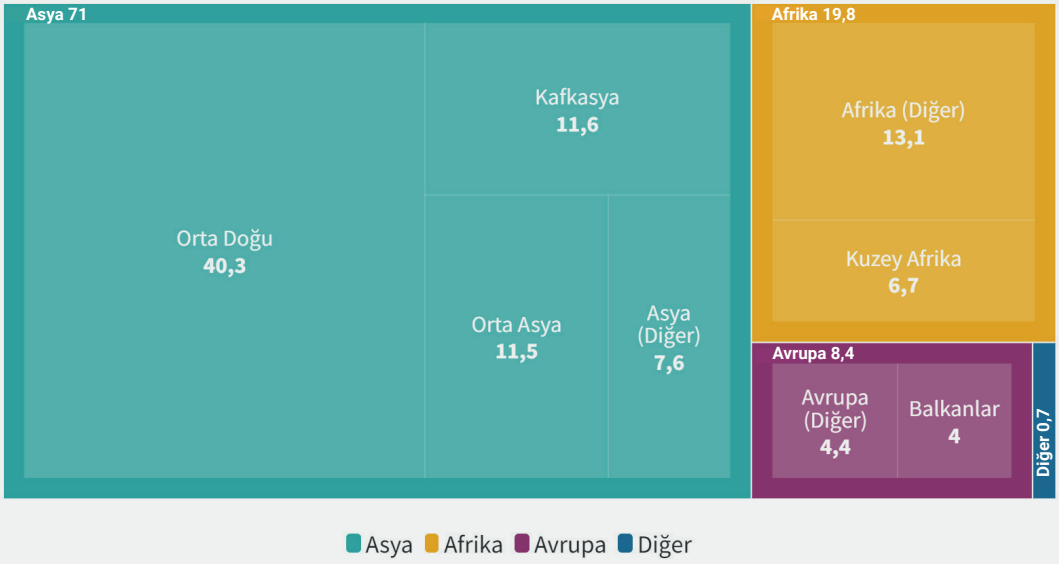

Grafik 3. Türkiye'deki Yabancı Öğrencilerin Geldikleri Bölgelere Göre Dağılımı (%, 2022-2023)

Kaynak: YÖK İstatistikleri kullanılarak hesaplanmıştır.

- 2010 yılında, 1981'den itibaren yılda bir defa yapılan Yabancı Öğrenci Sınavı'nın yerine her üniversitenin kendi sınavını yapması yönünde YÖK kararının alınması; böylece daha fazla yabancı öğrenci çekilmesinin önünün açılması.
- 2012 yılında, Başbakanlık makamına bağlı olarak Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının (YTB) kurulması ve Başkanlık bünyesindeki Uluslararası Öğrenci Dairesinin koordinasyonunda BÖP kapsamındaki Devlet ve Hükümet Burslarının tek çatı altında birleştirilmesi.
- 2012 yılında Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonunun (UDEF) kurulması ve bir STK olarak UDEF ve temsilciliklerinin Türkiye'nin her şehrinde uluslararası öğrenciler için kâr amacı gütmeyen yardımlaşma, kültür ve eğitim hizmeti sunması.
- YÖK'ün (2017) Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018-2012 başlıklı çalışması ve bu konuda atılan adımlar.

Bu doğrultuda, Türkiye'nin uluslararası öğrenci hareketliliğinin kamu kurumları ve sivil toplum aracılığı ile şekillendirildiği, özellikle burs programlarının bir çekme unsuru (*pull factor*) olarak ortaya çıktığı, öte yandan devlet üniversitelerinin oluşan bu politikayı görece "takip eden" bir pozisyonda olduğu gözlenmektedir.

Yukarıdaki ulusal çaplı temel kırılmaların ve bilgi toplumunun bir gereği olarak dünyada her geçen gün artış gösteren uluslararası öğrenci

Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin örgün eğitim gören toplam yükseköğretim öğrencileri arasındaki payı %7,5.

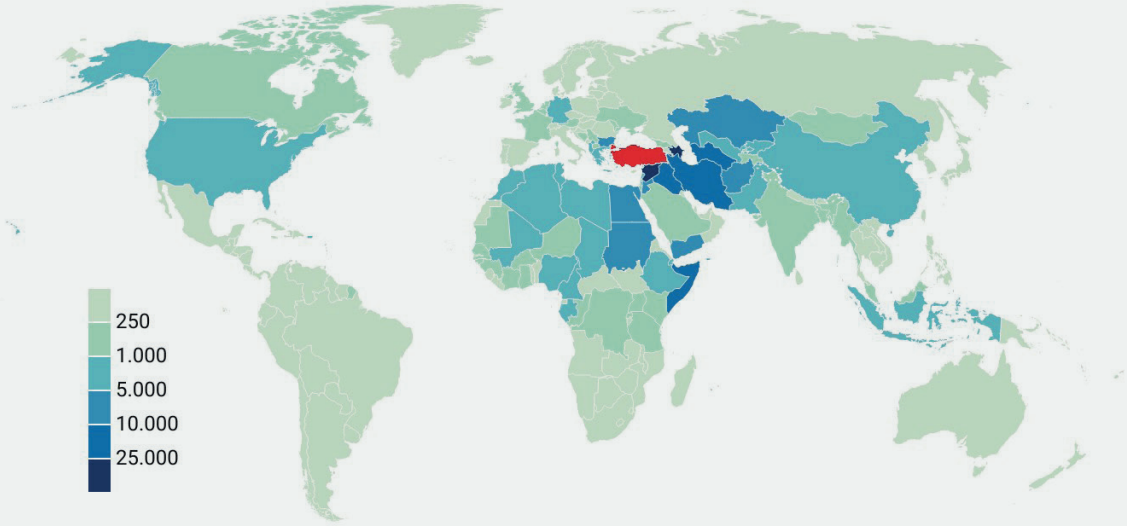

Harita 1. Uyruklarına Göre Türkiye'deki Yabancı Öğrenciler (2022-2023)

Kaynak: YÖK İstatistikleri

Orta Doğu, Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya ve Kuzey Afrika ülkelerinden gelen öğrenciler toplam uluslararası öğrencilerin üçte ikisini oluşturmaktadır.

hareketliliği gerçeğinin ışığında, Türkiye'nin gelen *(in-bound)* uluslararası öğrenci profilinin güncel durumu şu şekildedir:

2000 yılında Türkiye'de 12.000 uluslararası öğrenci eğitim görmekteydi (YÖK, 2023a). 2013-2014 eğitim yılında 50 binlere yaklaşan bu sayı 2023 yılının sonu itibariyle 301.694 olarak kaydedilerek son on yılda ciddi bir artış göstermiştir. Günümüzde devlet üniversitelerinde kayıtlı uluslararası öğrenci sayısı 214.458 iken vakıf üniversitelerinde kayıtlı uluslararası öğrenci sayısı ise 87.236'dır (Yurdakul ve Şahin-Demir, 2023). Bu 300 bini aşan uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki örgün eğitim gören toplam yükseköğretim öğrencileri arasındaki payı ise %7,5'tir.

Türkiye'de eğitim gören uluslararası öğrencilerin %71'i Asya, %19,8'i Afrika, %8,4'ü ise Avrupa ülkelerinden eğitim görmeye gelmiştir (YÖK, 2023b). Kuzey Amerika, Güney Amerika ve Okyanusya kıtasında bulunan ülkelerden gelen öğrenciler mevcut öğrencilerin %1'ini dahi oluşturmamaktadır. Uluslararası öğrencilerin ağırlıklı kaynak ülkeleri, Türkiye ile tarihsel, kültürel ve coğrafi bağları olan, aynı zamanda mevcut konjonktürde Türkiye'nin devlet düzeyinde ya da halklar nazarında ilişkili olduğu ülkelerdir. Orta Doğu, Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya ve Kuzey Afrika ülkelerinden gelen öğrenciler toplam uluslararası öğrencilerin üçte ikisini oluşturmaktadır. Bu bahsi edilen coğrafya dışında kalan bölgelerden gelen öğrenci oranının %26 olması da uluslararası öğrenci politikasının sadece bu bölgeyle sınırlı olmadığının önemli bir göstergesidir.

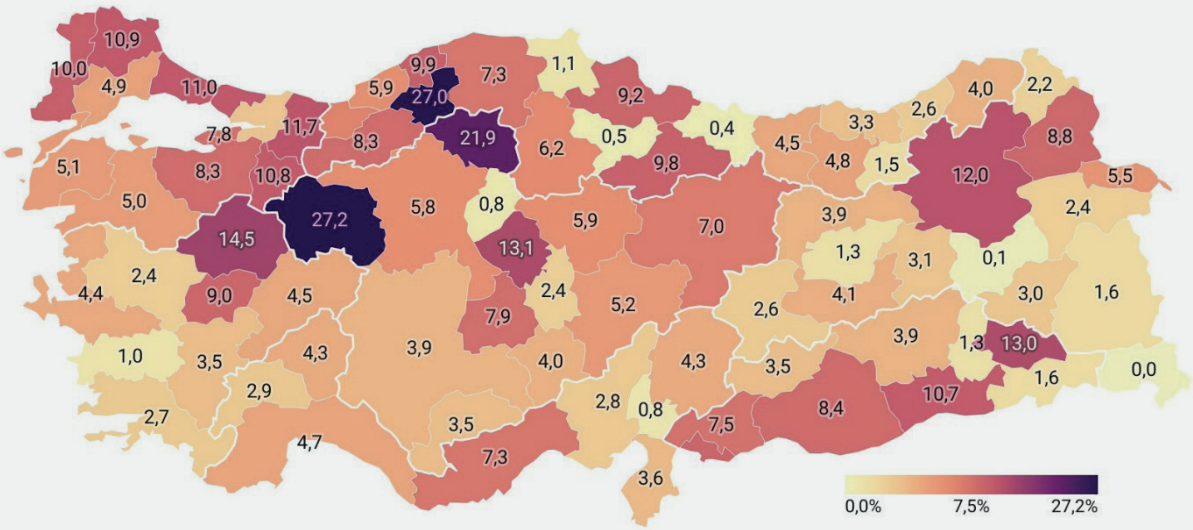

Harita 2. Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenci Yoğunluğu (%, 2022, Açıköğretim ve Uzaktan Eğitim Hariç)

Kaynak: YÖK İstatistikleri kullanılarak hesaplanmıştır.

Türkiye'deki üniversitelere en fazla öğrenci gönderen ülkeler sırasıyla Suriye (58.213), Azerbaycan (34.247), İran (22.632), Türkmenistan (18.250) ve Irak'tır (16.172) (YÖK, 2023b). Türkiye'ye en fazla uluslararası öğrenci gönderen ülkelerin, yükseköğretimde uluslararasılaşma teorisinin farklı ülkeler özelinde de teyit edeceği (Knight, 2008) üzere, komşu ülkelerden ve dil-tarih birliği olan ülkelerden olduğu gözlenmektedir. Suriyeli uluslararası öğrencilerin liste başı olmasının temel sebebi ise, Suriye'de yaşanan iç savaş sonrasında bu ülkenin vatandaşlarının son 12 yılda kitleler halinde Türkiye'ye sığınması ve geçici koruma kapsamına alınmasıdır.

Türkiye'de uluslararası öğrenciler en fazla İstanbul (97.865), Ankara (19.586), Eskişehir (18.810) ve Karabük'te (11.908) bulunmaktadır. Bu dört il dışında Sakarya, İzmir, Kütahya ve Bursa da beş binin üzerinde öğrenciye sahip şehirlerdir. Açıköğretim ve uzaktan eğitim öğrencileri haricinde

Tablo 2. Uluslararası Öğrencilerin İl Nüfusuna Oranı (%, 2022)

İl	Oran
Karabük	%4,72
Çankırı	%2,18
Eskişehir	%2,07
Kütahya	%1,26
Erzurum	%1,24
Kırşehir	%1,09

Kaynak: YÖK ve TÜİK istatistikleri kullanılarak hesaplanmıştır.

Uluslararası öğrenci oranı en yüksek iller Eskişehir, Karabük ve Çankırı'dır.

Tablo 3. Birimlere Göre Yabancı Öğrenci Sayısı En Yüksek İlk 10 Program (Lisans, 2022 – 2023)

Lisans Programı		Öğrenci Sayısı
1	İşletme	17.113
2	Tıp	12.940
3	Bilgisayar Mühendisliği	11.159
4	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	8.238
5	Diş Hekimliği	6.823
6	İnşaat Mühendisliği	6.551
7	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	6.502
8	Mimarlık	6.300
9	Hemşirelik	6.101
10	Elektrik-Elektronik Mühendisliği	5.921
	Tüm Bölümler	217.810

Kaynak: YÖK İstatistikleri

bir ildeki toplam yükseköğretim öğrencileri arasındaki uluslararası öğrencilerin oranı en yüksek iller Eskişehir (%27,2), Karabük (%27) ve Çankırı'dır (%21,9). İldeki toplam nüfus içerisindeki uluslararası öğrenci oranına bakıldığında ise Karabük başta olmak üzere yine bu üç il ön plana çıkmaktadır. Uluslararası öğrencilerin il nüfusuna oranı %1'in üzerinde olan sadece 6 şehir bulunmaktadır. Bu illerdeki yoğunlaşmanın, o ildeki üniversite yönetimlerinin girişimleriyle farklı ülkelerden ikili anlaşmalara imza atmış olması sonucunda oluştuğu gözlemlenmektedir. Yoğunlaşma yaşanan bu illerde uluslararası öğrencilerin varlığının, konut ve işgücü piyasalarında nasıl bir etkiye yol açtığı müstakil çalışmalarla tespit edilmelidir.

300.000'i aşkın uluslararası öğrencinin Türkiye'de en fazla tercih ettiği beş lisans programı sırasıyla İşletme, Tıp, Bilgisayar Mühendisliği, Siyaset

Tablo 4. Birimlere Göre Yabancı Öğrenci Sayısı En Yüksek İlk 10 Program (Lisansüstü, 2022 – 2023)

Lisansüstü Programı		Yüksek Lisans	Doktora	Lisanüstü Toplam
1	İşletme ve İşletme Yönetimi	4.398	701	5.099
2	Temel İslam Bilimleri	1.269	651	1.920
3	İnşaat Mühendisliği	965	346	1.311
4	Bilgisayar Mühendisliği	736	300	1.036
5	Biyoloji	720	273	993
6	Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler	1.306	384	1.690
7	Kimya	662	229	891
8	Elektrik-Elektronik Mühendisliği	539	289	828
9	İktisat	468	295	763
10	Makine Mühendisliği	484	273	757
	Tüm Bölümler	31.980	11.072	43.052

Kaynak: YÖK İstatistikleri

Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ve Diş Hekimliğidir (YÖK, 2023b). Tıp, diş hekimliği ve mühendislik Türkiye'nin halihazırda mezun işgücüne ihtiyaç duyduğu alanlar olarak öne çıkarken işletme ve siyaset bilimi bölümleri ise esasen işgücü piyasasında yeterince istihdam yaratılmayan alanlar olarak dikkat çekmektedir. Uluslararası öğrenciler tarafından en fazla tercih edilen beş yüksek lisans programı sırasıyla İşletme ve İşletme Yönetimi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Temel İslam Bilimleri, İnşaat Mühendisliği ve Bilgisayar Mühendisliği iken doktora programlarında da çok yakın bir ülke-öğrenci-sayı dağılımı mevcuttur (YÖK, 2023b). Tercihlerdeki bu çeşitlilik farklı motivasyonlara işaret etmekle birlikte, doktoranın uzman yetiştiren bir süreç olduğu düşünüldüğünde çeşitliliğin sürdürülmesi uygundur.

Sonuç

Dünyada her geçen yıl uluslararası öğrenci sayısı artış göstermektedir. 2013-2023 yılları arasında, yaklaşık 10 yıllık süreçte dünya genelinde uluslararası öğrenci sayısı üç katına çıkmıştır (UNESCO, 2023). Türkiye'nin uluslararası öğrenci sayısının, bahsedilen tarihler arasında gösterdiği artışın, dünya genelindeki artıştan çok daha fazla olduğu söylenebilir. Türk üniversiteleri 2013 yılında 48.000'i aşkın uluslararası öğrenciye ev sahipliği yaparken (YÖK, 2024b), bu sayının günümüzde 300.000'i aşmış olması, yaklaşık 6 katlık bir yükselişi ortaya koymaktadır.

2013-2014 eğitim öğretim yılında Türkiye'de bulunan 48.183 uluslararası öğrenci içerisinde

Türkiye'de eğitim gören uluslararası öğrencilerin yalnızca %7'si kamu kurumları tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye'deki kamu kurumlarının (YTB, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Diyanet Vakfı, vd.) sağladığı burslarla eğitim gören uluslararası öğrenci sayısı yaklaşık olarak 10.000 civarındaydı. 2022-2023 yılına gelindiğinde ise 300.000 uluslararası öğrencinin yaklaşık 20.000'inin kamu burslarıyla eğitim gördüğü öngörülmektedir. 2022-2023 eğitim öğretim yılında YTB'nin Türkiye Bursları programından yararlanıp eğitimine devam eden öğrenci sayısı 15.000 (YTB, 2023), TDV'nin burs verdiği öğrenci sayısı da 3.240'dır (TDV, 2022). Dolayısıyla şu an Türkiye'de eğitim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık olarak %7'si kamu kurumları tarafından finanse edilmektedir.

On yıllık süre içerisinde kendi hesabına eğitim gören öğrencilerin oranı %79,16'dan %93,33'e yükselmiştir. Diğer bir ifadeyle burslu öğrencilerin sayısı 2013-2023 yılları arasında yaklaşık iki katına çıkmışken kendi hesabına eğitim gören öğrencilerin sayısı aynı yıl aralığında yaklaşık on bir katına çıkmıştır. Bu durum, Türkiye'nin burs politikasının, kendi hesabına eğitim gören uluslararası öğrencileri çok daha yoğun bir şekilde Türk üniversitelerinde eğitim görmeye teşvik ettiği çıkarımını beraberinde getirmektedir. Türkiye'nin uluslararası öğrenci hareketliliği ve yükseköğretimde uluslararasılaşma süreçleri ile ilgili önerilere aşağıda yer verilmiştir.

Öneriler

Öğrenci seçimine yönelik merkezi Türkçe sınavı uygulamasına geçilmelidir.

Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın bir marka değeri ile güçlendirilmesi adına, Türkiye'nin merkezi bir Türkçe sınavı oluşturması ve üniversitelerin öğrenci seçiminde bu sınavın esas alınması önem arz etmektedir.

Akademisyenlerin konuya yönelik farkındalığı arttırılmalıdır.

Uluslararası öğrencilerin Türk akademisine ve Türkiye'ye intibakını kuvvetlendirmek için öğretim elemanlarının konuya yönelik farkındalığı geliştirilmelidir.

Üniversitelerdeki Türkçe dil merkezleri YÖK tarafından denetlenmelidir.

Üniversiteler bünyesindeki Türkçe dil merkezleri (TÖMER vb.) bizzat YÖK tarafından denetlenmeli ve hem gündelik hem de akademik Türkçesi Türkiye'de kayıtlı olduğu program açısından yeterli olmayan öğrencilerin bu merkezlerden "başarı" ile mezun olmasının önüne geçilmelidir.

Her bir üniversitenin mezun uluslararası öğrencilerini belirli bir otomasyon aracılığı ile takip etmesi gerekmektedir.

Türkiye'de eğitim gördükten sonra uluslararası öğrencilerin akademik veya sektörel kariyerleri takip edilmeli ve bu bağlamda Türkiye'de kalan öğrenciler için verimli istihdam olanakları tespit edilmelidir.

Merkezi bütçe uluslararası eğitim fuarlarına ayrı bir bütçe ayırmalıdır.

Üniversitelere, yurt dışından daha fazla ve daha nitelikli öğrenci çekebilmeleri adına merkezi bütçeden "uluslararası eğitim fuarları" ve benzeri etkinliklerde kullanılmak adına ayrı bir bütçe ayrılmalıdır.

YÖK tarafından uluslararası öğrencilik mevzuatı hazırlanmalı ve uygulamalar standart hale getirilmelidir.

Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) hazırlayıp tüm kamu üniversitelerine uygulanmak üzere göndereceği bir "uluslararası öğrencilik mevzuatı" ve benzeri bir yönetmelik ile uluslararası öğrencilerin üniversitelere kabul şartları, bu öğrencilere sunulacak oryantasyon ve rehberlik hizmetleri ve benzeri uygulamalar standarda kavuşturulmalıdır.

Kamu kaynaklı bursların kapsamı ve ölçeği arttırılmadır.

Türkiye'de eğitim gören uluslararası öğrencilerin sadece %7'si kamu tarafından finanse edilmektedir. Kamu kaynaklı bursların kendi hesabına eğitim gören uluslararası öğrenci sayısını çok daha fazla artırdığı gerçeğinden hareketle, bu bursların kapsamı ve ölçeği artırılmalıdır.

Kamu kaynaklı burslarla eğitim görmüş mezun öğrencilerin Türkiye'ye bakış açısındaki değişim ölçülmelidir.

Kamu kaynaklı burslarla Türkiye'de eğitim görmüş mezun öğrencilerin Türkiye'ye bakış açısındaki değişim bilimsel metotlarla ölçülmelidir.

Uluslararası öğrencilerden alınan harç ücretleri üniversitelerin farklı harcamaları için kullanılmasının önüne geçilmelidir.

Üniversitelerin uluslararası öğrencilerden almış olduğu ve Senato kararları uyarınca belirlenen dönem harçlarının yine uluslararası öğrenciler ve yükseköğretimde uluslararasılaşma faaliyetleri için kullanılması adına yasal mevzuat oluşturulmalı, bu yolla uluslararası öğrencilerden alınan harç ücretleri, üniversitelerin farklı harcamaları için bir sübvanse aracı olarak kullanılmasının önüne geçilmelidir.uygulamalar standarda kavuşturulmalıdır.

Uluslararası bir üniversite kurulmalı ve bu üniversitenin öğretim elemanları yurt dışında eğitim görmüş yerli ve yabancı akademisyenler tarafından seçilmeli.

Türkiye'de, özellikle yurt dışından en fazla direkt uçuşun gerçekleştirildiği ve ülkenin tanıtım yüzü olan İstanbul şehrinde "Uluslararası Türk Üniversitesi" ve benzeri bir isim ve marka ile uluslararası bir üniversite kurulmalı ve bu üniversitenin öğretim elemanları, yurt dışında eğitim görmüş ya da öğretim elemanlığı vazifesinde bulunmuş yerli ve yabancı akademisyenler arasından seçilmelidir.

Kaynakça

Alkın, R. C. (2020). *Tarihsel kopuş ve süreklilik bağlamında Türkiye'de devlet ve sivil toplumun uluslararası öğrenci politikası. (*Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

House of Commons Library. (2023). International students in UK higher education [Research Briefing]. https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7976/CBP-7976.pdf adresinden erişildi.

İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği. (2016). *Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının uluslararasılaşma süreçleri.* (Sayı: 2) https://ilke.org.tr/images/yayin/pdf/turkiyede_sivil_toplum_kuruluslarinin_uluslararasilasma_surecleri.pdf adresinden erişildi.

France sees a record rise in foreign students. (2023). Campus France. https://www.campusfrance.org/en/france-sees-a-record-rise-in-foreign-students adresinden erişildi.

Erdem, G. (2013). İslam kültür tarihinin ilk ilimler akademisi: Beytü"l-Hikme. *Dini Araştırmalar Dergisi, 16*(4), 57-77.

Greenfield, N. M. (2023, 14 Kasım). International student enrolment rise is fastest in 40 years. https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20231114143906473 adresinden ulaşıldı.

Knight, J. (2008). *Higher education in turmoil: the changing world of internationalization.* Rotterdam: Sense Publishers.

Migration Data Portal. (2023). International Students [Dataset]. https://www.migrationdataportal.org/themes/international-students adresinden erişildi.

Open Doors Data. (2023). Annual Release: International Students [Dataset]. https://opendoorsdata.org/annual-release/international-students/ adresinden erişildi.

Özoğlu, M., Gür, B., & Coşkun, İ. (2014). *Küresel eğilimler ışığında Türkiye'de uluslararası öğrenciler.* SETA Yayınları, Ankara.

Statista. (2023). Number of international students in the United States from 2003/04 to 2021/23. [Dataset]. https://www.statista.com/statistics/237681/international-students-in-the-us/ adresinden erişildi.

Statista. (2024). Number of foreign students in higher education in Turkey in the academic year of 2022/23, by study level and gender. [Dataset]. https://www.statista.com/statistics/1360610/turkey-foreign-students-in-higher-education-by-study-level-and-gender/#:~:text=In%20the%20academic%20year%20of,higher%20education%20institutions%20in%20Turkey adresinden erişildi.

Study in Canada. (2023). Canada International Student Statistics [Dataset]. https://studying-in-canada.org/canada-international-student-statistics/ adresinden erişildi.

Study in Germany. (2024). Germany International Student Statistics. [Dataset]. https://www.studying-in-germany.org/germany-international-student-statistics/#google_vignette adresinden erişildi.

Higher Education in Numbers. (2024). Study in Türkiye (2024) [Dataset]. https://www.studyinturkiye.gov.tr/StudyinTurkey/_PartStatistic adresinden erişildi.

Türkiye Diyanet Vakfından yeni eğitim-öğretim yılında 2 bin 887 öğrenciye burs (2023). Türkiye Diyanet Vakfı. https://tdv.org/tr-TR/turkiye-diyanet-vakfindan-yeni-egitim-ogretim-yilinda-2-bin-887-ogrenciye-burs/ adresinden erişildi.

Stacey, V. (2023, 9 Ağustos) Turkey hosting 300,000 int'l students. The Pie News. https://thepienews.com/news/turkey-hosting-300000-international-students-in-202223/ adresinden erişildi.

Hakkımızda (2024). Türkiye Uluslararası Mezunlar Derneği. http://tumed.org.tr/kurumsal/ adresinden erişildi.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Ulusal Eğitim İstatistikleri, 2022. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=National-Education-Statistics-2022-49756 adresinden erişildi.

Hakkımızda (2024). Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu. https://udef.org.tr/hakkimizda/ adresinden erişildi.

Ulutaş, A. (2013). *Kamu diplomasisi, sınırları aşan eğitim ve Türkiye"nin yabancı öğrencilere yönelik burs stratejisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Universities UK. (2023). International student recruitment data. [Dataset]. https://www.

universitiesuk.ac.uk/universities-uk-international/explore-uuki/international-student-recruitment/international-student-recruitment-data#:~:text=In%202021%2D22%20there%20were,and%20559%2C825%20were%20non%2DEU adresinden erişildi.

Welch, A., & Yang, R. (2011). A pearl on the Silk Road? internationalizing a regional Chinese university. The Internationalization of East Asian Higher Education - Globalization's Impact (ss. 41-61). Palgrave MacMillan, New York.

Yalçın, A. (2015). Kültür elçisi olarak misafir öğrenciler. *Eğitime Bakış Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi, 11*(34), 1-3.

Yıldırım, S. (2005). *Eğitim amacıyla yurtdışına gönderilen öğrenciler (1940- 1970): Prospografik bir çalışma* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Yurdakul, S., & Şahin-Demir, S. A. (2023). *Yükseköğretime Bakış 2023, İzleme ve Değerlendirme Raporu.* Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Yükseköğretim Kurulu. (2017). Yükseköğretimde uluslararasılaşma strateji belgesi 2018-2012. https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasilasma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf adresinden erişilmiştir.

Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Türkiye'deki Üniversitelerin Uluslararası Görünürlüğü Çalıştayı Düzenlendi. (2023). https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2022/yuksekogretimde-uluslararasilasma-ve-turkiye-deki-universitelerin-uluslararasi-gorunurlulugunu-artirma-calistayi.aspx adresinden erişildi.

Yükseköğretim Kurumu. (2023). Öğrenim Düzeyleri ve Birimlere Göre Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayıları, 2022 – 2023 [Dataset]. https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden erişildi.

Türkiye Bursları – Genel Bilgi. (2023). Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. https://ytb.gov.tr/daireler/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari/ adresinden erişildi.

İlgili Yayınlarımız

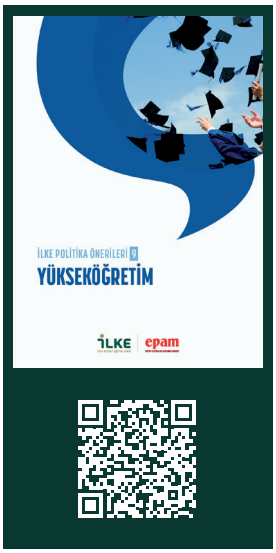

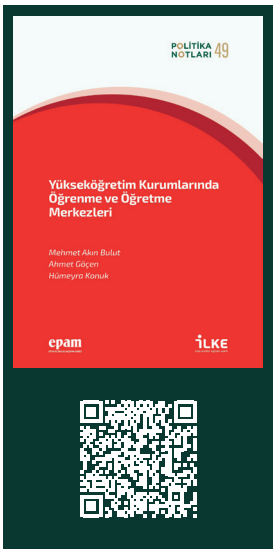

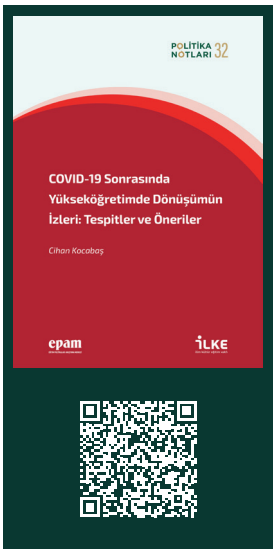

Küresel bilgi toplumunun en görünür çıktılarından biri uluslararası öğrenci hareketliliğindeki artıştır. Dünya çapındaki bu artış, yükseköğretimde uluslararasılaşmanın önemli bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin de 2010 sonrasında uluslararasılaşma stratejilerine odaklandığı ve uluslararası öğrenci sayısının hızla arttığı görülmektedir. Bu durum kamu kurumlarını, üniversiteleri ve STK'ları yükseköğretimde uluslararasılaşma konusunda politika üretmeye ve yeni uygulamalara gitmeye zorlamaktadır.

Bu politika notunda, dünyadaki uluslararası öğrencilik hareketleri ile bu süreçlerin Türkiye'deki yansımaları, Türkiye'nin gerek ilgili kamu kurumları gerekse STK'lar aracılığı hayata geçirdiği uygulamalar ve yürüttüğü faaliyetler analiz edilmiştir. Bu analize, konuyla ilgili istatistiki bilgiler ve dikkat çeken kurumsal uygulamalar dâhil edilmiş, çalışmanın sonunda Türkiye'nin uluslararası öğrenci politikası açısından işlevsel olabileceği düşünülen birtakım öneriler sunulmuştur.

İLKE ilim kültür eğitim vakfı | todam TOPLUMSAL DÜŞÜNCE VE ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul
Telefon: +90 216 532 63 70 E-posta: todam@ilke.org.tr Web: ilke.org.tr/todam